

**Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського
Кафедра теорії і методики спорту**

**ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ
СЛОВНИК
ЗІ СПОРТИВНИХ ІГОР**

Вінниця 2024

УДК: 796. 3(038)
T35

Рекомендовано до друку Вченою радою Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (протокол № 14 від 19 червня 2024 р.)

Рецензенти:

Щепотіна Н.Ю. – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, завідувач кафедри теорії і методики фізичного виховання Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського

Стасюк І.І. – кандидат наук з фізичного виховання і спорту, доцент, декан факультету фізичної культури Кам'янець-Подільського Національного університету імені Івана Огієнка

Термінологічний словник зі спортивних ігор. Укладачі: Вознюк Т.В., Свірщук Н.С., Войтенко С.М., Перепелиця М.О., Поліщук В.М. /Під заг. редакцією Т.В. Вознюк. Вінниця: ТВОРИ, 2024. 46 с.

Термінологічний словник зі спортивних ігор призначений для студентів інститутів (факультетів) фізичної культури і спорту, тренерів, учителів фізичної культури та викладачів закладів профільної освіти.

Зміст

ПЕРЕДМОВА	5
ВОЛЕЙБОЛЬНІ ТЕРМІНИ (<i>Поліщук В.М.</i>)	6
ГАНДБОЛЬНІ ТЕРМІНИ (<i>Свірищук Н.С.</i>)	13
БАСКЕТБОЛЬНІ ТЕРМІНИ (<i>Вознюк Т.В.</i>)	19
ФУТБОЛЬНІ ТЕРМІНИ (<i>Войтенко С.М.</i>)	28
ТЕРМІНИ З ХОКЕЮ НА ТРАВІ (<i>Перепелиця М.О.</i>)	37
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	46

ПЕРЕДМОВА

Підготовка високоосвічених конкурентоспроможних фахівців є пріоритетним напрямом вищої освіти України, що визначений курсом держави до європейських і світових стандартів розвитку.

Командні ігрові види спорту завжди були та залишаються популярними серед різних верств населення країни. Спортивні ігри захоплюють своєю швидкоплинністю подій, різноманіттям ігрових ситуацій, змагальною напруженістю та виконавською майстерністю гравців. Мільйони людей грають у них або вболівають за своїх фаворитів. Для подальшого розвитку командних ігрових видів спорту необхідна якісна підготовка майбутніх тренерів і оновлення знань тих, хто вже працює в цій галузі.

У словнику наведені основні терміни з таких видів спорту як баскетбол, волейбол, гандбол, футбол і хокей на траві, одночасно зазначений англійський переклад термінів, якими користуються фахівці за кордоном. Знання терміну двома мовами покращує спеціальні компетентності та створює новий простір для побудови власної кар'єри, співробітництва з іноземними клубами та спортивними організаціями.

Автори не претендують на вичерпність інформації, так як термінологічний словник, у першу чергу, спрямований на покращення освітнього процесу підготовки майбутніх фахівців у галузі фізичної культури і спорту та не містить певну частину професійного сленгу.

ВОЛЕЙБОЛЬНІ ТЕРМІНИ

Volleyball

1. **Антенa (Aerial)** – це гнучкий стержень завдовжки 1,80 м і діаметром 10 мм, виготовлений зі скловолокна або подібного до нього матеріалу.

2. **Аут (Out)** – вихід м'яча за межі ігрового майданчика.

3. **Бічні лінії (Sideline)** – лінії, що обмежують довжину майданчика (18 м).

4. **Блокування (Blocking)** – дія гравця (гравців) поблизу сітки для перехоплення м'яча, що йде від суперника, котра здійснюється винесенням будь-якої частини тіла вище верхнього краю сітки, не зважаючи на висоту при контакті з м'ячем.

5. **Виграш матчу (Winning the match)** – переможцем матчу є команда, яка виграє три партії. При рівному рахунку 2-2, вирішальна партія (5-а) грається до 15 очок з мінімальною перевагою в 2 очки.

6. **Виграш партії (Winning the party)** – партія (за винятком вирішальної 5-ої партії) виграється командою, яка першою набирає 25 очок з перевагою мінімум в два очки. У разі рівного рахунку 24-24, гра триває до досягнення переваги в 2 очки (26-24; 27-25; і т.д.).

7. **Вилучення (Withdrawal)** – член команди, якого покарано вилученням, не може грати до кінця партії та повинен негайно бути замінений згідно правил заміни якщо знаходиться на майданчику, він повинен знаходитися на місці для вилучених, без інших наслідків.

Вилучений головний тренер втрачає право втручатися в гру до кінця партії і повинен сидіти в місці для вилучених.

8. Вільна зона (Free zone) – зона навколо ігрового майданчика, яка вільна від будь-яких перешкод; відстань від бічних ліній 3-5 м, від лицьових – 5-8 м.

9. Вільний ігровий простір (Free playing space) – це простір над ігровим полем, який вільний від будь-яких перешкод. Мінімальна висота вільного ігрового простору над ігровим полем складає 7 м від ігрової поверхні.

10. Втручання (Intervention) – будь-яка дія, яка може створити перевагу над командою суперника, або будь-які дії, що заважають грі суперника з м'ячем.

11. Господар змагань (Host of the competition) – місцева команда, яка приймає ігри на своєму майданчику.

12. Гравці задньої лінії (Back line players) – гравці, що розташовані на волейбольному майданчику у зонах «1», «6», «5».

13. Гравці передньої лінії (Front line players) – гравці, що розташовані на волейбольному майданчику біля сітки у зонах «2», «3», «4».

14. Групове блокування (Group blocking) – блокування, виконане двома (подвійний блок) або трьома (потрійний блок) гравцями, які знаходяться близько один до одного, і є здійсненим, коли один з них торкається м'яча.

15. Дискваліфікація (Disqualification) – санкція до гравця команди, який поводить себе грубо, образливо та агресивно. Член команди, який покараний дискваліфікацією, негайно повинен бути замінений згідно правил заміни, якщо знаходиться на майданчику, і повинен покинути Контрольну зону змагань до кінця матчу без інших наслідків.

16. Діагональний (Opposite)– універсальний нападаючий, що відрізняються високим зростом, великою силою і стрибучістю; не беруть участь у прийомі м'яча, проводять атаку із задньої лінії майданчика.

17. Діг (Dig) – захисний удар, що виконується у падінні, підіймає м'яч вгору ударом тильної сторони долоні.

18. Доведення (Proof) – перше торкання, після якого м'яч спрямовано до партнера.

19. Догравальник (Wing-spiker) – універсальний гравець у команді, який бере участь у прийманні м'ячів, у атаці та в захисті. Основна відмінність догравальника від діагонального гравця в тому, що він бере участь у прийманні м'яча. Зазвичай, напрямки ударів від атаки здійснюються з 2-ї та 4-ї зон із країв сітки.

20. Жеребкування (Draw) – процедура присвоєння командам певних номерів, які використовуються при складанні календаря змагань, а також процедура визначення першої подачі та сторін майданчика в першій партії та перед вирішальною (проводиться в присутності двох капітанів).

21. Завершене розігрування (Finished actingout) – це послідовність ігрових дій в результаті яких здобувається очко.

22. Задня зона (Back zone) – частина майданчика, що обмежена лінією атаки і заднім краєм лицьової лінії. Задня зона продовжується за бічними лініями до кінця вільної зони.

23. Заміна (Substitution) – це дія, при якій гравець, крім Ліберо, або заміщений ним/нею гравець, після запису секретарем, входить в гру, щоб зайняти позицію іншого гравця, який повинен залишити майданчик у цей момент.

24. Запасні (Spare) – гравці, що не беруть участь у грі та сидять на лаві своєї команди або знаходяться в своєму місці розминки.

25. Заслін (Screening) – розташування гравців передньої лінії біля сітки, один біля одного, таким чином щоб завадити візуальному спостереженню суперників за виконанням подачі.

26. Зауваження (Remark) – перша груба поведінка в матчі будь-якого члена команди. Карається очком і право подачі переходить супернику.

27. Захист (Defense) – дії гравців, що запобігають атаці суперника або дозволяють залишити м'яч у грі після цього.

28. Зв'язуючий (Setter) – лідер команди, сильний, рухливий гравець, який володіє знаннями стратегії та тактики гри, а також незвичайним інтелектом, аналізує ситуацію на майданчику й організовує атаку.

29. Зона заміни (Substitution zone) – частина вільної зони, в якій проводяться заміни. Вона обмежена продовженням обох ліній атаки до столика секретаря.

30. Зона заміщення Ліберо (Libero substitution zone) – це частина вільної зони, з боку командних лавок, обмежена продовженням лінії атаки до лицьової лінії.

31. Зона подачі (Delivery zone) – це ділянка шириною 9 м позаду кожної лицьової лінії. Вона обмежена з боків двома короткими лініями завдовжки 15 см кожна, нанесеними на відстані 20 см позаду лицьової лінії, як продовження бічних ліній. Обидві короткі лінії включені в ширину зони подачі.

32. Ігрова комбінація (Game combination) – узгоджена взаємодія гравців команди.

33. Ігровий майданчик (Playground) – це прямокутник розміром 18x9 м, оточений з усіх боків вільною зоною шириною мінімум 3 метри.

34. Індивідуальні дії (Individual actions) – дії гравця, які спрямовані на вирішення певного тактичного завдання у конкретний момент гри.

35. Інтервал (Interval) – проміжок часу між партіями. Всі інтервали тривають три хвилини.

36. Кидок (Throw) – м'яч схоплений і/або кинутий; він не відскакує при ударі.

37. Командні дії (Team actions) – взаємодія гравців команди, яка спрямована на виконання певних завдань у нападі й захисті.

38. Контрольний м'яч (Control ball) – очко, виграш якого вирішує долю партії або матчу.

39. Лави команд (Team benches) – лави, що розташовуються поряд зі столиком секретаря за межами вільної зони. Тільки членам команди дозволено сидіти на лаві під час матчу.

40. Лицьові лінії (Facial lines) – короткі лінії волейбольного майданчика, що обмежують його та мають розміри 9 м.

41. Ліберо (Libero) – спеціалізований захисний гравець; його форма відрізняється від будь-якого кольору форми інших членів команди.

42. Лінія атаки (Attak line) – на кожному майданчику лінія атаки, задній край якої нанесений на відстані 3 м від осі центральної лінії, позначає передню зону.

43. Міжнародна федерація волейболу, ФІВБ (Federation Internationale de Volleyball, FIVB) – міжнародний керівний орган з волейболу, заснований у 1947 році за ініціативи Федерації волейболу Франції. Об'єднує 220 національних федерацій усіх п'яти континентів.

44. М'яч (Ball) – інвентар для гри у волейбол. М'яч повинен бути сферичним, з покриттям зробленим з еластичної натуральної або синтетичної шкіри та з внутрішньою камерою, зробленою з гуми або подібного до неї матеріалу.

45. М'яч у грі (The ball is in play) – м'яч знаходиться в грі з моменту удару на подачі, дозволеній першим суддею.

46. М'яч поза грою (The ball is out of play) – м'яч знаходиться поза грою з моменту помилки, що зафіксована свистком одного з суддів; у відсутності помилки – з моменту свистка.

47. М'яч «в майданчику» (The ball is in the ground) – м'яч вважається «в майданчику», якщо в будь-який момент його контакту з підлогою, частина м'яча торкається майданчика, включаючи обмежувальні лінії.

48. Одиночне блокування (Single blocking) – блокування, виконане одним гравцем.

49. Пасуючий (Passing) – гравець, що організовує атаку команди.

50. Передня зона (Front zone) – на кожному майданчику передня зона обмежена віссю центральної лінії та заднім краєм лінії атаки. Передня зона продовжується за боковими лініями до кінця вільної зони.

51. Передача (Passing) – прийом гри, за допомогою якого створюються найбільш сприятливі умови для завершення взаємодій команди атакуючим ударом.

52. Перерва (Break) – це час між завершеним розігруванням м'яча і свистком першого судді на наступну подачу.

53. Підстрахування (Insurance) – вид групових взаємодій, при яких кожен захисник постійно готовий допомогти своєму партнерові та в потрібний момент надати допомогу.

54. Подвійне торкання (Double tap) – гравець торкається м'яча двічі поспіль, або м'яч торкається різних частин його/її тіла послідовно.

55. Подача (Serving) – це дія введення м'яча в гру правим гравцем задньої лінії, який знаходиться в зоні подачі.

56. Розігрування (Actingout) – це послідовність ігрових дій з моменту удару на подачі гравцем, що подає, до того моменту, коли м'яч вийде з гри.

57. Страхування (Insurance) – один із найбільш складних моментів командних захисних дій при нападі і блокуванні гравців.

58. Тайм-аут (Time-out) – ігрова перерва, що триває 30 секунд, яку кожна команда може запросити 2 рази за партію.

59. Удар (Kick) – це будь-яке торкання м'яча гравцем у грі. Кожна команда має право максимум на три удари для повернення м'яча через сітку.

60. Удар при підтримці (Support kick) – гравець використовує підтримку партнера по команді або будь-якого пристрою/предмету, для того щоб вдарити м'яч у межах ігрового поля.

61. Центральна лінія (Center line) – вісь центральної лінії розділяє ігровий майданчик на два рівні майданчики розміром 9х9 м кожен; однак вся ширина лінії вважається такою, що належить обом майданчикам у рівній мірі. Ця лінія проведена під сіткою від однієї бічної лінії до іншої бічної лінії.

62. Центральний блокуючий (Middle-blocker) - позиція гравця, основним завданням якого є блокування атаки суперника й атака з першого кроку. На цій позиції зазвичай грають найвищі гравці на майданчику.

63. Чотири удари (Four strokes) – команда торкається м'яча чотири рази, щоб повернути його на сторону суперника.

ГАНДБОЛЬНІ ТЕРМІНИ

Handball

1. **Аут (Out)** – вихід м'яча за бічну лінію.
2. **Бічні лінії (Side line)** – лінії, що обмежують довжину майданчика (40 м).
3. **Блокування (Blocking)** – прийом, який перешкоджає шлях руху м'яча або заважає просуванню суперника.
4. **Ведення м'яча (Dribbling the ball)** – спосіб просування гравця з м'ячем по майданчику з послідовними ритмічними ударами м'ячем об підлогу правою або лівою рукою. Гравець може пересуватися в будь-якому напрямку або стояти на місці та продовжувати ударяти м'яч об підлогу. Якщо гравець припинить ведення та візьме м'яч у руки, він не може поновити ведення, а повинен або виконати кидок у ворота, або передати м'яч партнеру.
5. **Відволікаючі дії (Distracting actions)** – дії нападника, що складаються з несподівано розпочатих і перерваних прийомів, спрямовані на дезорієнтацію захисників і втрату ними готовності до протидії основному прийому.
6. **Вільний кидок (Free throw)** – призначається при порушенні правил, а також як спосіб відновлення гри після її зупинки, навіть якщо порушення не було (наприклад, після тайм-ауту). Вільний кидок виконується без свистка судді (кидок при відновленні гри без порушення правил).

7. Гол (Goal) – взяття воріт. Гол зараховується, якщо м'яч повністю перетнув лінію воріт, за умови, що не було порушень з боку гравця, що кидав м'яч, або іншого члена його команди до кидка або під час кидка.

8. Голкіпер (Goalkeeper) – воротар.

9. Групові дії (Group actions) – взаємодії двох або трьох гравців, що виконують частину командного завдання.

10. Дискваліфікація (Disqualification) – видалення гравця до кінця гри за грубе порушення правил.

11. Додатковий час (Extra time) – призначається після п'ятихвилинної перерви, якщо основний час гри закінчився внічию й необхідно виявити переможця. Додатковий час включає два тайми по 5 хвилин з 1-хвилинною перервою між ними. Якщо ж після першого додаткового часу знов не виявлений переможець, то після п'ятихвилинної перерви грається другий додатковий час. Цей додатковий час також включає два тайми по 5 хвилин з однохвилинною перервою. Якщо ж і в цьому випадку переможець не буде визначений, то рішення ухвалюється відповідно до регламенту змагань.

12. Європейська федерація гандболу, ЄГФ (European Handball Federation, EHF) – адміністративний орган, який керує гандбольними асоціаціями в Європі. Федерація заснована лише в 1991 році. ЄГФ представляє національні гандбольні асоціації Європи, проводить національні та клубні змагання, включаючи Чемпіонат Європи, Лігу чемпіонів ЄГФ, Кубок ЄГФ тощо.

13. Заслін (Screening) – дія гравця без м'яча в нападі, за допомогою якої він допомагає своєму партнеру звільнитися від опіки захисника та вийти на вигідну позицію.

14. Затримання м'яча (Holding the ball) – прийом, за допомогою якого воротар загороджує шлях м'ячу, що летить у ворота.

15. Захисник (Defender) – гравець команди, яка захищається.

16. Змішаний захист (Mixed protection) – вид командних дій, при яких частина гравців здійснює функції зонного захисту, а частина опікає нападників персонально.

17. Зонний захист (Zone protection) – вид командних дій, при яких кожен захисник виконує певні функції в системі переміщень гравців і несе відповідальність за певну зону цієї системи.

18. Ігрова комбінація (Game combination) – узгоджена взаємодія гравців команди.

19. Індивідуальні дії (Individual actions) – самостійні дії гравця, спрямовані на вирішення поставлених перед командою тактичних завдань, здійснюваних ним без безпосередньої допомоги партнерів.

20. Кидок (Throw) – основний технічний прийом гри. Дія, яка завершується взяттям воріт противника.

21. Кидок воротаря (Goalkeeper's throw) – виконується воротарем команди, що захищалася.

22. Командні дії (Team actions) – це взаємодії всіх гравців команди, спрямовані на вирішення загальнокомандного завдання.

23. Лінія вільних кидків (Free-throw line) – є пунктирною лінією та проводиться на відстані 3-х метрів від зовнішньої сторони лінії площі воріт. Розміри сегментів лінії, як і відстань між сегментами, складають 15 см.

24. Лінія обмеження воротаря (Goalkeeper's restraining line) – лінія довжиною 15 см, яка проведена паралельно до центру воріт на відстані 4 м.

25. Лінії заміни (Substitution lines) – це умовний коридор (частина бічної лінії), утворений лініями, що проводяться паралельно до центральної лінії на відстані 4,5 м від неї.

26. Лицьові лінії (Facial lines) – лінії, які обмежують ширину майданчика та мають розміри 20 м.

27. Ловля м'яча (Catching the ball) – технічний прийом, за допомогою якого гравець двома або однією рукою оволодіває м'ячем для подальших дій.

28. Матч (зустріч) (Match) – разове змагання між двома командами.

29. Міжнародна федерація гандболу, ІГФ (International Handball Federation, IHF) – адміністративний і контролюючий орган, який відповідає за гандбол у всьому світі. Об'єднує 176 національних федерацій. Організовує та проводить основні міжнародні змагання, зокрема чемпіонати світу, континентальні першості тощо. Штаб-квартира ІГФ знаходиться в місті Базель (Швейцарія).

30. Міжнародний матч (International match) – гра між двома командами, що належать різним асоціаціям (два клуби, один клуб і одна національна збірна або дві національні збірні).

31. М'яч (Ball) – інвентар для гри у гандбол. М'яч виготовляється зі шкіри або синтетичного матеріалу. Він повинен бути круглим. Оболонка м'яча не повинна бути слизькою та блискучою.

32. Напад (Attack) – вирішальна фаза гри, від успіху якої в найбільшій мірі залежить її кінцевий результат.

33. Нападник (Attacker) – гравець команди, яка володіє м'ячем.

34. Нічия (Draw) – результат у матчі, де ніхто не отримав переваги в рахунку.

35. Оманні рухи (фінти) (Feint) – дії гандболіста, де перший рух – помилковий, а наступний – істинний, які застосовуються з метою створення сприятливих умов своїй команді для успішного завершення комбінацій або кидків у ворота.

36. Особистий захист (Personal protection) – захист, під час якого кожен гравець команди, яка захищається опікає певного гравця суперника.

37. Пасивна гра (Passive play) – команді не дозволяється утримувати м'яч без видимих спроб атакувати або виконати кидок по воротах.

38. Пенальті (Penalty) – семиметровий штрафний кидок.

39. Передача м'яча (Passing the ball) – основний техніко-тактичний прийом, який забезпечує взаємодію гравців під час гри.

40. Переміщення (Movement) – дії, які дозволяють гандболісту звільнитися від опіки суперника, виходити на вільне місце, вибирати оптимальне місце для гри з партнерами та кидка по воротах.

41. Підстрахування (Insurance) – вид групових взаємодій, при яких кожен захисник постійно готовий допомогти своєму партнерові та в потрібний момент надати допомогу, перемикаючись на нападника, що вийшов з-під опіки, або створюючи йому додаткові труднощі.

42. Площа воріт (Goal-area line) – розташовується перед кожними воротами та обмежується лінією площі воріт (шестиметрова лінія).

43. Позиційний напад (Positional attack) – вид командних дій проти організованого певну систему захисту.

44. Початковий кидок (Initial throw) – спосіб початку гри, а також її відновлення після закинутого гола. На початку гри початковий кидок виконує команда, яка виграла жеребкування, і вибрала володіння м'ячем.

45. Пресинг (Pressing) – активний захист, який характеризується щільною опікою гравців на всьому майданчику.

46. Пробіжка (Traveling) – зайві кроки з м'ячем. Гравець має право зробити з м'ячем не більше 3 кроків, після чого повинен передати м'яч іншому гравцеві, виконати ведення м'яча або кидок м'яча у ворота.

47. Прослизання (Go over) – вид групових взаємодій, що дозволяє захисникам уникати заслонів і зіткнень між собою при щільній опіці.

48. Семиметрова лінія (7-meter line) – лінія завдовжки 1 м, знаходиться в 7 м навпроти воріт. Необхідна для виконання кидка, який призначається за неправильні дії на всьому майданчику гравців, а також офіційних осіб, унаслідок чого було зірвано очевидну можливість взяття воріт.

49. Система гри (Game system) – це організація взаємодії гравців, в якій визначені функції кожного гравця та відповідно до функцій обумовлене розташування гравців на майданчику.

50. Стійка (Stance) – положення гравця з м'ячем або без м'яча в повній готовності до дії.

51. Стійка воротаря (Goalkeeper's stand) – вихідне положення, яке займає воротар для відбивання й затримання м'яча, що летить у ворота.

52. Стрімкий напад (Fast attack) – це вид командних взаємодій, при яких здійснюється швидке переміщення одного, декількох або усіх гравців до воріт суперника.

53. Суддя (Referee) – на кожну гру призначаються два судді з рівними правами. Їм надають допомогу секретар і хронометрист.

54. Тайм (Time) – половина гри (30 хвилин для гравців у віці від 16 років і старше).

55. Тайм-аут (Time-out) – хвилинна перерва. Кожна команда має право на отримання трьох командних тайм-аутів у матчі (окрім додаткового часу), але може бути надано не більше двох командних тайм-аутів у кожній половині основного часу гри.

56. Тактика (Tactics) – система дій, націлена на рішення поточних завдань боротьби в ході однієї зустрічі.

57. Техніка (Technics) – комплекс прийомів гри, що є системою раціональних рухів для досягнення перемоги над суперником.

58. Час гри (Game time) – тривалість матчу від початкового кидка м'яча до фінального свистка арбітра. Стандартний час гри для всіх команд з гравцями у віці від 16 років і старше складає два тайми по 30 хвилин.

59. Центральна лінія (Center line) – лінія, що сполучає середні точки двох бічних ліній.

60. Центральне коло (Throw-off area) – коло діаметром 4 метри, яке називається зоною початкового кидка.

БАСКЕТБОЛЬНІ ТЕРМІНИ

Basketball

1. Аут (Out) – положення, при якому м'яч або гравець з м'ячем знаходиться за межами майданчика.

2. Бічні лінії (Side lines) – лінії, що обмежують ширину майданчика, мають довжину 28 м.

3. Блокування (Blocking) – порушення правил гравцем (фол), який заважає просуванню суперника за допомогою поштовху або руху в тулуб суперника в захисті та неправильній постановці заслону в нападі (**Moving pick**).

4. Ведення м'яча (Dribbling) – спосіб просування гравця з м'ячем по майданчику з послідовними ритмічними ударами м'ячем об підлогу правою або лівою рукою. Гравець може пересуватися в будь-якому напрямку або стояти на місці та продовжувати ударяти м'яч об підлогу. Якщо гравець припинить ведення та візьме м'яч у руки, він не може поновити ведення, а повинен або виконати кидок в кошик, або передати м'яч партнеру.

5. “Вісімка” (Eight) – групова тактична взаємодія трьох гравців у нападі. Їх переміщення з веденням м'яча нагадує вісімку.

6. Вісім секунд (Eight seconds) – надається команді для того, щоб перевести м'яч з тилової зони в передову.

7. Вилучений гравець (Excluded player) – член команди, який втратив право участі в грі через кількість фолів.

8. Груповий відбір (Double team) – групова взаємодія в захисті, коли двоє гравців активно захищаються проти нападника з м'ячем, створюючи «пастку».

9. Гравець (Player) – член команди, який протягом ігрового часу знаходиться на майданчику. До початку гри, під час перерв і після закінчення гри всі члени команди вважаються гравцями.

10. Дальній кидок (Long throw) – кидок виконаний з-за лінії 6 м 75 см. Вдала спроба зараховується як 3 очки.

11. Двадцять чотири секунди (Twenty four seconds) – надається команді на атаку кошика.

12. “Двійка” (Pick and Roll) – групові тактичні взаємодії двох гравців у нападі з використанням заслону.

13. Додатковий час (Overtime) – призначається у разі коли основний час гри закінчується з нічийним рахунком. Його тривалість 5 хв., призначається стільки разів доки в кінці часу не буде визначений переможець.

14. Дріблер (Dribbler) – гравець, який веде м'яч.

15. Задня лінія (Baseline) – обмежувальна майданчик лінія для гри в баскетбол 3х3, що знаходиться навпроти баскетбольного кошика.

16. Запасний (Substitute) – член команди, який під час гри не перебуває на майданчику, але має право брати в ній участь.

17. Заслін (Screening) – дія гравця без м'яча в нападі, за допомогою якої допомагає своєму партнеру звільнитися від опіки захисника та вийти на вигідну позицію.

18. Захисник (Defender; Guard) – термін має два значення: по-перше, це гравець команди, яка обороняється, по-друге, це невисокий гравець нападу - розігруючий (1-й номер – **Point Guard**), атакуючий захисник (2-й номер - **Scoring (Shooting) Guard**)/

19. Зіткнення (Charging) - персональний контакт гравця з м'ячем або без м'яча з порушенням правил, що відбувається при поштовху або руху в тулуб суперника.

20. Змішаний захист (Mixed defense) – захист, який комбінує принципи особистого та зонного опіку гравців. Напр., чотири гравця можуть грати зоною і один особисто (**box and one**) ; три гравця – зоною і два особисто тощо (**triangle and two**).

21. Зонний захист (Zone defense) – захист у процесі якого гравці охороняють ділянку штрафного кидка під своїм кошиком. Кожен гравець прикріплений до певної зони та протидіє в ній будь-якому гравцю команди суперників. Розстановка гравців у зонах визначає варіанти зонного захисту: 2-1-2; 3-2; 2-3; 1-3-1 тощо.

22. Зонний пресинг (Zone press) – активний вид командного захисту. Побудова зонного пресингу подібна до зонного захисту, але має тотальний розосереджений характер по всьому майданчику.

23. Ігрові прийоми (Game techniques) – основні навички, володіння якими дозволяє активно вступати у гру. У баскетболі до них належать – передачі, кидки, ведення, ловля м'яча, проходи, боротьба за м'яч та опіка суперників.

24. Концентрований захист (Crowd) – захист, що здійснюється на своїй стороні майданчику.

25. Командні фоли (Team fouls) – сума персональних, технічних, неспортивних фолів, а також фолів з дискваліфікацією здійснених гравцями однієї команди за одну чверть. Кожний наступний фол після 4-го карається пробиванням 2 штрафних кидків гравцем проти якого було здійснено фол. Якщо фол здійснено гравцем у нападі, штрафні не пробиваються, а м'яч передається супернику для вкидання з-за обмежувальної лінії.

26. Лицьові лінії (Endlines) – лінії, що знаходяться за щитами та обмежують довжину майданчика, мають розміри 15 м. Після влучного кидка, команда яка захищалась уводить м'яч у гру з-за лицьової лінії.

27. Лінія 3-х очкових кидків (Three-point line) – має вигляд півкола радіусом 6,75 м від центру кошика, з'єднанується з двох сторін з

лініями, перепендикулярними до лицьової лінії, які знаходяться на відстані 0,9 м від бічних ліній. Всі вдалі кидки далі за цієї лінії приносять команді 3 очки.

28. Лінія штрафного кидка (Free-throw line) – паралельна лицьовій лінії, знаходиться на лінії обмежувальної 3-х секундної зони суперника на відстані 5,8 м від внутрішнього краю лицьової лінії. Довжина лінії – 3,6 м, обмежена півколом.

29. Міжнародна федерація баскетболу (FIBA) – міжнародний керівний орган, який визначає основні напрями розвитку баскетболу в світі. Об'єднує всі національні федерації. Організовує та проводить основні міжнародні змагання, зокрема чемпіонати світу, континентальні першості тощо. Штаб-квартира ФІБА знаходиться в м. Женева (Швейцарія).

30. Наведення (Hand off) – тактична взаємодія гравців, сутність якої в тому, що баскетболіст після передачі м'яча гравцю робить рух в бік найближчого партнера з мктою наведення на нього свого захисника, після чого різко змінює напрямок руху в сторону кошика для отримання зворотної передачі та подальшої атаки кільця. Наведення є ускладненою формою взаємодії «Передай м'яч і вийди».

31. Нападник (Forward) – термін має два значення: по-перше, це гравець команди, яка володіє м'ячем, по-друге, це гравець, який грає в нападі на краю майданчика. Розрізняють легкого нападника (3-й номер, **Small Forward**), що відрізняється маневрністю та великою індивідуальною майстерністю, зазвичай грає один на стороні та важкий нападник (4-й номер, **Power Forward**), гравець атлетичної потужної статури, що може виконувати ще й функції центрального гравця.

32. Неспортивний фол (Unsportsmanlike foul) – це персональний фол на гравці з м'ячем або без м'яча, який на думку судді, був навмисно здійснений гравцем проти гравця суперника. Суддя повинен оцінити тільки дію. Карається пробиванням: 2 штрафних кидків (якщо фол здійснений

проти гравця який не був у стані кидка або знаходився у процесі кидка у двоочковій зоні), 3 штрафних кидків (при умові що гравець проти якого здійснено дію знаходився у процесі кидка в триочковій зоні), 1 штрафного кидка (якщо здійснено дію проти гравця в момент його влучного кидка). Після виконання штрафних у команди залишається володінням'ячем, м'яч викидається з лінії вкидання в передовій зоні.

33. Обмежена зона (Restricted area) – знаходиться біля щита, має прямокутну форму, обмежується лицьовими, подовженими лініями штрафного кидка та перпендикулярними лініями що їх з'єднують. Ширина обмеженої зони 4,9 м, довжина 5,8 м.

34. Обмежувальні лінії (Boundary line) – ігрове поле обмежується лицьовими (**endlines**) та бічними (**sidelines**) лініями шириною 5 см, що не входять у розміри майданчика.

35. Обопільний фол (Double foul)– помилка, яка була допущена одночасно двома гравцями протилежних команд відносно один одного.

36. Особистий захист (Man-to-man defence) – захист, під час якого кожен гравець команди, яка захищається опікає певного гравця суперника.

37. Особистий пресинг (Man-to-man press) – активний вид захисту проти гравця суперника на всьому майданчику або його частині.

38. Півкруглі зони без фола зіткнення (No-charge semi-circle areas) – зона, що знаходиться біля кошика на відстані від його центру 1,25 м. В цій зоні перевагу має нападник з м'ячем, який знаходиться в повітрі в момент спроби кидка чи передачі, при цьому не порушуючи правил контакту із захисником, який перебуває однією або двома ногами в півколі.

39. Перевантаження (Overloading) – розстановка гравців у нападі, під час якої четверо нападаючих зміщуються на одну сторону майданчика для створення чисельної переваги. Зазвичай застосовується при зонному захисті.

40. Передай м'яч та вийди (Give and go) – взаємодія двох гравців, що передбачає швидкий рух гравця на вільне місце після передачі м'яча. Один із базових принципів нападу.

41. Передова зона (Frontcourt) – половина майданчика, на якій знаходиться кошик суперника, зона нападу. Обмежується лицьовою, бічними лініями та внутрішнім краєм центральної лінії, ближньої до кошика суперника.

42. Переключення (Rotation) – групова взаємодія в захисті, під час якої два захисника міняються своїми підопічними. Така ситуація виникає у процесі заслону, коли один із захисників, нашттовхнувшись на заслін не встигає за своїм підопічним.

43. Персональний фол (Personal foul) – персональна помилка у захисті проти гравця іншої команди.

44. Підстраховка (Help and recovery) – зміщення захисника в сторону можливого проходу нападаючого, який опікується партнером.

45. Позиційний напад (Positional attack) – командна тактична взаємодія, здійснена з визначеної розстановки гравців у передовій зоні проти організованого захисту суперника.

46. Пресинг (Pressing) – активний захист, що характеризується протидією нападаючим на всьому майданчику або його частині.

47. Пробіжка (Traveling) – зайві кроки з м'ячем. З місця гравець може зробити лише один крок або робити викрокування вперед і назад не відриваючи осьову ногу від майданчика; починаючи ведення м'яча, гравець не має права відірвати від підлоги осьову ногу до тих пір, поки не випустить м'яч з рук; отримавши м'яч у русі, гравець не може зробити більше двох кроків з м'ячем в руках. Порушення правил у всіх зазначених випадках визначається як пробіжка, м'яч передається супернику.

48. Прослизання (Go over) – захисний маневр під час заслону, коли гравець, що опікає нападаючого, який ставить заслон, відступає назад і дозволяє партнеру прослизнути за своїм підопічним через вершину заслону.

49. П'ять секунд (5 seconds) – час, наданий гравцю для вкидання м'яча в гру, пробивання штрафного кидка. За активної протидії захисника нападник протягом 5 секунд повинен зробити будь-який ігровий прийом.

50. Перехресний вихід (Crossoutput) – групова взаємодія в нападі, під час якої два гравця переміщуються з різних сторін перехресно до гравця з м'ячем.

51. Система негайного відеоперегляду (Instant replay system, IRS) – застосовується суддями для вирішення спірних моментів у грі, перегляд відео можливе лише до моменту, коли старший суддя підписав протокол.

52. Спірний кидок (Jump ball) – спосіб уведення м'яча у гру шляхом підкидання його між двома гравцями різних команд на початку гри в центральному колі майданчику.

53. Спірний м'яч (Held ball) – ситуація, в якій два гравця з протилежних команд одночасно міцно утримують м'яч руками та не можуть остаточно оволодіти ним. Розігрується почерговим (альтернативним) володінням м'яча командами. У всіх ситуаціях спірного м'яча команди почергово отримують право на вкидання м'яча у гру з-за меж майданчика з місця, ближчого до того, де відбулася дія.

54. Стійка потрійної загрози (Triple threat position) – стійка гравця з м'ячем, з якої можна зробити кидок, ведення або передачу.

55. Тайм-аут (Time-out) – перерва за вимогою. У першій половині гри команда може взяти 2 тайм-аути, в другій – 3, у кожному додатковому періоді – ще по 1.

56. Три секунди (3 seconds) – правило, згідно якому нападаючий з м'ячем або без м'яча не може знаходитися більше 3-х секунд в обмеженій

зоні суперника. Виключення робиться для гравців під час боротьби за м'яч після атаки кошика.

57. Технічний фол (Technical foul) – персональний фол гравцю (Т) або тренеру (С), призначений за нетактовну поведінку на майданчику. Карається пробиванням 1 штрафного кидка, далі м'яч вкидає з найближчого місця до часу зупинки гри команда, яка контролювала м'яч, у разі влучного кидка м'яч вкидається з-за лицьової лінії. У разі якщо до фولا жодна команда не володіла м'ячем набуває дії ситуація спірного кидка.

58. Тилова зона (Backcourt) – половина майданчика, на якій знаходиться кошик, що захищає команда, зона захисту. Обмежується лицьовою, бічними та центральною лінією.

59. Фінт (Fake)– хибний, оманний рух.

60. Фол (Foul) – порушення правил гри проти гравця з м'ячем чи без м'яча або правил спортивної поведінки.

61. Фол з дискваліфікацією (Disqualifying foul) – будь-яке грубе неспортивне навмисне недотримання положень персонального, технічного, неспортивного фолу гравцями, тренерами або особами, які супроводжують команду (D). Особа (особи), які вчинили акт агресії проти суперника або суддів, отримує (-ють) фол з дискваліфікацією та повинна (-і) покинути майданчик і знаходитися в роздягальні своєї команди, або залишити спортивну споруду. Карається пробиванням 2 штрафних кидків.

62. Центральна лінія (Centre line) – поділяє майданчик на дві рівні частини (передову та тилу), виходить на 15 см за бічні лінії, належить до тилової зони.

63. Центральне коло (Centre circle) – знаходиться в центрі майданчика, з нього починається гра. Має розміри радіусом 1,8 м до зовнішнього краю.

64. Центровий гравець (Center) – один з гравців команди, який грає поблизу кошика суперника (№5). Зазвичай, самий високий гравець у команді.

65. Челендж головного тренера (Head coach`s challenge) –в іграх, де застосовується система IRS головний тренер має право один раз за гру звернутися до суддів з проханням перевірити рішення суддів за допомогою IRS, та переглянути ігрову ситуацію.

66. Чотирнадцять секунд (Fourteen seconds) – надається команді на повторну атаку кошика. Відлік часу починається, коли м'яч підібрала команда нападників після невдалого кидка у кошик.

67. Швидкий прорив (Fast break) – командна взаємодія у нападі, метою якої є швидке просування нападаючих до кошика суперника для створення чисельної переваги й атаки кошика суперника.

68. Штрафний кидок (Free throw)– призначається за фол, здійснений гравцем іншої команди. За кожний влучний штрафний кидок команда отримує одне очко. Штрафний кидок виконується без перешкод з позиції за лінією штрафних кидків і всередині півкола, на його виконання надається 5 с.

ФУТБОЛЬНІ ТЕРМІНИ

Football

1. Боротьба ногою за м'яч (Tackle) – єдиноборство за м'яч ступнею (на землі або у повітрі).

2. Брутальність, жорстокість (Brutality) – дія, що вважається лютою, нещадною або навмисно жорстокою.

3. Вилучення (Sending-off) – дисциплінарна санкція, згідно якої від гравця вимагається залишити поле до закінчення матчу за скоєне порушення, що карається вилученням (шляхом пред'явлення червоної картки); якщо матч розпочався, гравець не може бути замінений. Офіційний представник команди також може бути вилучений.

4. Відволікати (Distract) – турбувати (заважати), зпантеличувати або привертати увагу (зазвичай у нечесний спосіб).

5. Відбитий м'яч (Save) – дії гравця, який будь-якою частиною тіла за винятком рук зупиняє або намагається зупинити м'яч, що летить у ворота або дуже близько до них (за виключенням воротаря у власній штрафній площі).

6. Вільний удар (Indirect free kick) – технічна санкція, удар, що може призвести до взяття воріт, лише якщо інший гравець (будь-якої команди) торкнеться м'яча після завданого по ньому удару.

7. Гра (Play) – дії гравця, які призводять до контакту із м'ячем.

8. Гібридна система (Hybrid system) – поєднання штучних і природних матеріалів для створення ігрової поверхні, що потребує сонячного світла, води, циркуляції та руху повітря.

9. Дух гри (Spirit of the game) – основні/суттєві принципи/звичаї футболу, які прийняті як в будь-якій спортивній грі в цілому, так і в рамках конкретного матчу зокрема.

10. Додатковий час (Extra time) – спосіб спробувати визначити результат матчу за допомогою проведення двох рівних за часом додаткових тайми, тривалість кожного з яких не перевищує 15 хвилин.

11. Електронні системи та системи спостереження (Electronic performance and tracking system) (EPTS) – система, що реєструє та аналізує дані про фізичні та фізіологічні показники діяльності гравця.

12. Єдиноборство (Challenge) (боротьба за м'яч) – будь-яка дія, за якої гравець змагається/веде боротьбу з суперником за м'яч.

13. Жорстока поведінка (Violent conduct) – дія, що не являє собою боротьбу за м'яч, і в якій застосовується або робиться спроба застосувати надмірну силу або брутальність проти суперника, або ситуація, коли гравець навмисно завдає удару будь-кому у голову або обличчя, за виключенням випадку, коли застосована сила була незначною.

14. Заважати, створювати перешкоду (Impede) – затягувати (час), блокувати або запобігати діям суперника або його руху (просуванню).

15. Застосування оманливих рухів (фінтів) (Feinting) – дії спрямовані на спробу спантеличити суперника. Правилами визначені дозволені та недозволені оманливі рухи (фінти).

16. Зупинки для охолодження (Cooling break) – в інтересах здоров'я та безпеки гравців регламентом змагань за певних погодних умов (висока вологість і температура) можуть бути дозволені зупинки для охолодження (зазвичай тривалістю від дев'яносто секунд до трьох хвилин), що дозволять зменшити температуру тіла; ці зупинки відрізняються від зупинок для вживання води.

17. Зупинки для вживання води (Drinks break) – регламентом змагань може бути дозволено проведення зупинок для вживання води

(тривалість, яких не перевищує однієї хвилини) для регідратації гравців; ці зупинки відрізняються від зупинок для охолодження.

18. Ігрова відстань (Playing distance) – відстань до м'яча, що дозволяє гравцю торкнутись м'яча простягнутою ступнею/ногою або шляхом підстрибування або, у випадку із воротарями, шляхом підстрибування із простягнутими руками. Відстань до м'яча залежить від фізичних особливостей гравця.

19. Карати (Penalise) – покарання, що виконується, зазвичай, шляхом зупинки гри та призначення штрафного/вільного або 11-метрового удару на користь команди суперника (див. також Перевага).

20. Компенсований час (Additionaltime) – час, який компенсується в кінці кожного тайму через його втрату, що була викликана замінами, травмами, дисциплінарними заходами, святкуванням взяття воріт тощо.

21. Конфедерація (Confederation) – орган, відповідальний за футбол на континенті. Існує шість конфедерацій: це AFC (Азія), CAF (Африка), CONCACAF (Північна, Центральна Америка та Карибський басейн), CONMEBOL (Південна Америка), OFC (Океанія) та UEFA (Європа).

22. Кривдні, образливі або непристойні слова/дія (-i) (Offensive, insulting or abusive language/action) (s) – словесна або фізична поведінка, яка є грубою, образливою, неповажною; карається вилученням (червоною карткою).

23. Міжнародна Рада Футбольних Асоціацій (International Council of Football Associations) (IFAB) – орган, що складається з чотирьох Британських ФА та ФІФА, і який є відповідальним за Правила Гри в усьому світі. В принципі, зміни до Правил Гри можуть бути схвалені лише під час проведення Щорічної Загальної Зустрічі, яка зазвичай відбувається у лютому або березні.

24. Міжнародна федерація футбольних асоціацій ФІФА (International Federation of Football Associations) (FIFA) – керівний орган, відповідальний за футбол у всьому світу.

25. Надмірна сила (Excessive force) – застосування більшої сили/енергії, ніж це потрібно.

26. Навмисні дії (Deliberate) – будь-які дії, які гравець мав намір/задум вчинити; тут не йдеться про рефлекс або ненавмисну реакцію.

27. Напад (на суперника) (Charge) (anopponent) – фізичне єдиноборство проти суперника, зазвичай, шляхом використання плеча та передпліччя (що є прижатим до тіла).

28. Національна футбольна асоціація (National Football Association) – орган, відповідальний за футбол в країні.

29. Невиправдане втручання (Undue interference) – дія/вплив, що не була/був необхідною/-им.

30. Неспортивна поведінка (Unsporting behavior) – нечесна дія/поведінка; карається попередженням.

31. Незначний (Negligible) – несуттєвий, мінімальний.

32. Нерозважливість (Reckless) – будь-які дії (зазвичай боротьба ногами за м'яч або єдиноборство) вчинені гравцем без огляду на (з ігноруванням) безпеку (-и) або на наслідки (-ів) для суперника.

33. Обманювати (Deceive) – дія спрямована на введення в оману/обдурювання арбітра з метою прийняття/застосування неправильного рішення/ дисциплінарної санкції, що принесе вигоду особі, яка обманює, та/або її команді.

34. Оцінка стану травмованого гравця (Assessment of in jured player) – швидкий огляд травми, який зазвичай виконується медиком задля з'ясування чи потрібна гравцю допомога.

35. Офіційний представник команди (Team official) – будь-яка особа внесена до списку офіційних представників команди, наприклад тренер, фізіотерапевт, лікар (дивись технічний персонал).

36. Перевага (Advantage) – після порушення, арбітр дозволяє продовжити гру, якщо це йде на користь команді, що не скоювала порушення.

37. Перехоплювати (Intercept) – запобігати м'ячу досягнути передбачуваного місця призначення.

38. Піддавати небезпеці (здоров'я) суперника (Endanger the safety of anopponent) – створювати для (здоров'я) суперника небезпеку або ризик (травми).

39. Поле для гри (Field of play) (Pitch) – ігрова площа, що обмежена боковими лініями та лініями воріт, а також сітками воріт, у разі їхнього використання.

40. Попередження (Caution) – дисциплінарна санкція, що відображається у рапорті до дисциплінарних органів; виноситься шляхом пред'явлення жовтої картки; два попередження отримані гравцем, офіційним представником команди у матчі призводить до його вилучення.

41. Поновлення гри (Restart) – будь-який спосіб відновлення гри після її зупинки.

42. Положення при поновленні (Restart position) – положення гравця при поновленні визначається положенням його ступні або будь-якої іншої частини його тіла, що торкається газону, за виключенням випадків, зазначених у Правилі 11 – Позиція грою.

43. Порушення (Offence) – дія, що є порушенням Правил Гри.

44. Порушення у вигляді затримки (Holding of fence) – порушення у вигляді затримки відбувається лише тоді, коли контакт гравця з тілом або екіпіруванням суперника перешкоджає його (суперника) пересуванню (руху).

45. Правило забитих м'ячів на виїзді (Away goals rule) – спосіб визначення результатів матчу/матчу з нічийним результатом, коли команди забили однакову кількість голів; кожен з голів, що було забито на виїзді, рахується за два.

46. Припиняти (Abandon) – закінчувати/завершувати матч до запланованого (очікуваного) кінця .

47. Протест (Dissent) – публічний протест або незгода (у вигляді слів та/або фізичної дії) проти рішення офіційної особи; карається попередженням (жовтою карткою).

48. Плей-офф (Play-off) – гра на вибування, за підсумками яких визначається переможець турніру.

49. Розсуд (Discretion) – оцінка, що застосовує арбітр або інша офіційна особа матчу при прийнятті рішення.

50. Санкція (Sanction) – дисциплінарний захід, що застосовує арбітр.

51. Серія 11-метрових ударів (Kicks from the penalty mark) – спосіб визначення результату матчу, коли кожна команда виконує удари по черзі, доки одна з команд не заб'є на один гол більше після того, як команди завдали однакову кількість ударів (за винятком випадків, коли під час перших 5 ударів кожною з команд, одна з них не змогла зрівняти рахунок голів і не зможе цього зробити навіть, якщо вона заб'є голи з усіх ударів, що для неї залишаються).

52. Суворе ігрове порушення (Serious foul play) – боротьба ногою за м'яч або єдиноборство, небезпечне для (здоров'я) суперника, або застосування надмірної сили або брутальності; карається вилученням (червоною карткою).

53. Сигнал, жест (Signal) – фізична дія у вигляді вказівки арбітра або будь-якої офіційної особи матчу; зазвичай, застосовуються рухи (жести) рукою або кистю, або прапорцем, або шляхом використання свистка (лише арбітром).

54. Симуляція (Simulation) – дія, що створює неправильне/ неправдиве враження про те, що начебто щось відбулось, коли насправді це не так (див. також "Обманювати"); дія вчиняється гравцем з метою отримання нечесної вигоди.

55. Список команд (Team list) – офіційний документ команди, в якому, зазвичай, перелічені гравці, запасні гравці та офіційні представники команди.

56. Спірний м'яч (Dropped ball) – спосіб поновлення гри: арбітр кидає м'яча для одного з гравців тієї команди, що останньою торкнулась м'яча (за виключенням випадків у штрафній площі коли м'яч кидається для воротаря); м'яч вважається у грі, коли торкається поля.

57. Стороння особа (фактор) (Outside agent) – будь-яка тварина, предмет або конструкція тощо, а також будь-яка особа, яка не є офіційною особою матчу або особою, що внесена у списки команд (гравців, запасних гравців або офіційних представників команд).

58. Технологія лінії воріт (Goal line technology) (GLT) – електронна система, яка негайно повідомляє арбітру про взяття воріт, тобто, коли м'яч повністю перетнув лінію воріт у створі воріт.

59. Технічна площа (Technical area) – визначена площа (на стадіонах) із місцями для сидіння, що призначена для офіційних представників команди.

60. Технічний персонал (Technical staff) – офіційні члени команди, які не грають і які зазначені в офіційному списку команди, наприклад, тренер, фізіотерапевт, лікар.

61. Тимчасове відсторонення (Temporary dismissal) – тимчасове відсторонення від наступної частини матчу, що застосовується до гравця, який скоїв порушення певні/всі, що караються попередженням (в залежності від положень регламенту змагань).

62. Тимчасово призупинити (Suspend) – зупинка матчу на певний період часу з наміром можливого зрештою поновлення гри, наприклад у випадку туману, зливи, грози, серйозної травми.

63. Удар (Kick) – вважається, що по м'ячу було завдано удару, коли гравець контактує із ним ступнею та/або щиколоткою.

64. Швидке виконання штрафного/вільного удару (Quick free kick) – дуже швидке виконання (з дозволу арбітра) штрафного/вільного удару після зупинки гри.

65. Штрафний удар (Direct free kick) – технічна санкція, удар, який може призвести до взяття воріт, виконується шляхом удару по м'ячу, спрямованому безпосередньо у ворота суперника і за якого він не повинен торкнутись іншого гравця.

Терміни арбітрів:

1. Офіційна особа (особи) матчу (Match official)(s) – загальний термін для позначення особи або осіб, відповідальних за контроль проведення футбольного матчу від імені футбольної асоціації та/або організатора змагань, під юрисдикцією якої (-ого) проходить матч.

2. Арбітр (Referee) – головна офіційна особа матчу, яка виконує свої обов'язки на полі для гри. Інші офіційні особи матчу виконують свої обов'язки під контролем арбітра і підпорядковуються йому. Арбітр є особою, яка приймає остаточне/кінцеве рішення.

Інші офіційні особи матчу (Other match officials)

Полеві офіційні особи матчу ('On-field' match officials)

Для допомоги арбітру організатори змагань можуть призначати інших офіційних осіб матчу:

3. Асистент арбітра (Assistant referee) – офіційна особа матчу, яка із прапорцем займає місце на одній половині кожної бокової лінії, і допомагає

арбітру зокрема в ситуаціях визначення положень «поза грою» та в прийнятті рішень щодо ударів від воріт/ кутових ударів/вкидань м'яча з-за бокової лінії.

4. Четвертий арбітр (Fourth official) – офіційна особа матчу, відповідальна за допомогу арбітру у ситуаціях на полі та поза межами поля, включаючи здійснення контролю за технічною площею, запасними гравцями, тощо.

5. Додатковий асистент арбітра (ДАА) (Additional assistant referee) (AAR) – офіційна особа матчу, яка займає місце на лінії воріт і допомагає арбітру зокрема в ситуаціях у штрафній площі та навколо неї, а також у прийнятті рішень щодо того, чи був/не був гол.

6. Резервний асистент арбітра (Reserve assistant referee) – асистент арбітра, який змінює асистента (та, якщо дозволяє регламент змагань, четвертого арбітра та/додаткового асистента арбітра), який не в змозі продовжувати виконувати свої обов'язки.

7. Відеотехнічні офіційні особи матчу (BOOM) (Video match officials) (VOMs) – це ВАА та ПВАА, які допомагають арбітру у відповідності до Правил Гри та Протоколу ВАА.

8. Відео Асистент Арбітра (ВАА) (Video assistant referee)(VAR) – діючий або колишній арбітр призначений допомагати арбітру шляхом повідомлення інформації, що була отримана із змонтованого відеоматеріалу повторів, лише у зв'язку із "явною та очевидною" помилкою або "важливим непоміченим епізодом", що входять в одну з категорій подій, що можуть бути переглянуті.

9. Помічник Відео Асистент Арбітра (ПВАА) (Assistant video assistant referee) (AVAR) – діючий або колишній арбітр/асистент арбітра призначений допомагати Відео Асистенту Арбітра (ВАА).

ТЕРМІНИ З ХОКЕЮ НА ТРАВІ

Field Hockey

1. Амплуа гравців (Role of players) – спеціалізація гравців у матчі відповідно до тактичної системи. Основні обов'язки хокеїстів у фазах володіння м'ячем і відбору м'яча. У сучасному хокеї на траві розрізняють такі основні амплуа гравців: воротар, крайній захисник, центральний захисник, центральний (опорний) півзахисник, крайній півзахисник, центральний (інсайд) півзахисник, нападник.

2. Атака (Attack) – атакуючі дії команди з метою забити м'яч у ворота протилежної команди. Кожна атака повинна закінчуватися або ударом по воротах або створенням ігрової ситуації для безпосередньої загрози воротам іншої команди.

3. Аут (Out) – вихід м'яча за межі хокейного поля.

4. Біг (Run) – один із природних способів пересування хокеїста у просторі.

5. Бліц-турнір (Blitz tournament) – змагання, яке відбувається у дуже короткі терміни, як правило, за один день.

6. Блокування (Blocking) – прийом у захисті, сутність якого полягає у перешкоджанні супернику шляху до м'яча. У хокеї на траві правилами заборонено блокувати гравця.

7. Боліти (Shut out competition) – серія післяматчевих ударів (пенальті). Вихід один на один з воротарем.

8. Бомбардир (Scorer, Bombardier) – хокеїст, гра якого характеризується високою результативністю.

9. «Брати гравця» («Take a player») – робочий термін у хокеї на траві. Це означає, що потрібно уважно контролювати дії гравця іншої команди. У процесі підказки також звучать терміни «закрий гравця», «тримай гравця» тощо.

10. Введення м'яча в гру (Putting the ball into play) – у хокеї на траві м'яч вводиться в гру на початку 1-го та 2-го таймів, після забитого м'яча, після виходу м'яча за лінію воріт тощо.

11. Ведення м'яча (Dribbling) – технічний прийом, який дозволяє гравцеві контролювати м'яч і поглинати простір без активної перешкоди з боку суперника.

12. «Вертушка» (Pinwheel) – досить складний технічний прийом у хокеї на траві, який полягає в тому, що гравець обертається з м'ячем на 360° (використовується при розіграшах штрафних кутових ударів, а також при обведенні суперника).

13. Взаємодія (Interaction, Cooperation) – узгоджена дія гравців, спрямована на вирішення загальнокомандного завдання.

14. Взаєморозуміння (Mutual understanding) – здатність членів команди швидко та адекватно сприймати наміри та задуми своїх партнерів.

15. Взяття воріт (Taking the goale) – забивання, закидання м'яча у ворота за умови, що м'яч повністю перетне лінію воріт.

16. Вибивання м'яча (Kicking the ball) – технічний прийом активного захисту полягає в тому, що гравець різким рухом ключки позбавляє можливості суперника володіти м'ячем.

17. Вибір місця (Position) – вміння хокеїста вибрати найбільш правильну позицію в залежності від ігрової ситуації.

18. Вилучення (Suspension) – вид покарання хокеїста, встановлений правилами гри. У хокеї на траві гравець може бути вилучений тимчасово (не менше ніж на 5 хв) і до кінця гри.

19. Вихід один на один (One to one) – ігрова ситуація, коли гравцю нападаючої команди протистоїть лише воротар.

20. Відбивання м'яча (Hitting the ball) – технічний прийом хокейного воротаря з метою захисту воріт.

21. Відбір м'яча (Tackie) – техніко-тактичний прийом у хокеї на траві, що полягає у виконанні дій, після яких суперник втрачає контроль над м'ячем: його перехоплює гравець, який відбирає, або м'яч виходить за межі поля.

22. Відкидання м'яча (Throwing the ball) – торкання м'яча після свистка. У хокеї на траві така дія є порушенням правил, за яке призначається вільний удар або штрафний кутовий удар, а також гравцеві може бути попереджено.

23. Володіти ініціативою (Have initiative to control) – більше грати у фазі володіння м'ячем, ніж суперник, але за умови активних атакуючих дій.

24. Воратар (Goalkeeper) – гравець у хокейній команді, головне завдання якого – захист своїх воріт від ударів та кидків у них м'яча.

25. Вхід у коло удару (Enter the D) – ввести м'яч у коло удару суперника з метою подальшої атаки воріт.

26. Глибокий рейд (Deep raid) – рух із м'ячем захисника на половину поля (або навіть у чверть-зону чи коло удару) суперника.

27. Гольова атака (Goal attack) – атакуючі дії команди, що завершилися голом.

28. Гольовий момент (Goal moment) – ігрова ситуація, в якій виникає реальна можливість взяття воріт.

29. Гра (Game) – загальна назва змагань у хокеї на траві (зустріч, матч). *Двостороння гра* – форма змагальної підготовки, коли хокеїсти розбиваються на дві команди та грають між собою, виконуючи завдання тренера. *Товариська гра* – зустріч двох команд, що носить підготовчий, тренувальний характер.

30. Гра в один дотик (One touch game) – принцип взаємодії між хокеїстами під час розіграшу ігрових комбінацій.

31. Зайти в гру (Enter the game) – оптимальна діяльність хокеїста, що виходить на заміну.

32. Групові дії (Group actions) – взаємодія двох і більше гравців у різних ігрових ситуаціях.

33. «Дев'ятка» («Nine») – м'яч, спрямований у верхній кут воріт.

34. Диспетчер (Playmaker) – гравець, на якого покладаються завдання організації атакуючих дій.

35. Добивання м'яча (Finishing the ball) – напрямок м'яча у ворота після його відскоку від штанги (перекладини) або воротаря.

36. Дозаявка (Over-ordering) – додаткова заявка на участь у змаганнях.

37. Дограти момент (Play the moment) – дається команда хокеїсту, щоб він не вимикався з боротьби за м'яч доти, коли гра буде зупинена.

38. Єдиноборство (Duel) – одночасне протиборство двох суперників за м'яч (перехоплення, відбори, обведення тощо).

39. Жеребкування (Draw) – встановлення шляхом жеребу порядку проведення змагань: формування груп, складання календаря ігор тощо.

40. Забігання (Short and rare visits) – ігрова комбінація, в якій гравець переміщається на фланг за спиною партнера по команді, що володіє м'ячем.

41. Закидання (Aerial ball) – кидок м'яча в повітрі. Застосовується для розвитку атакуючих дій або як контраргумент проти пресингу гравців команди суперника.

42. Замах (Attempt) – попереднє відведення ключки перед ударом по м'ячу. Дуже часто хокеїсти використовують помилкове замах і виконують не удар по м'ячу, а іншу дію.

43. Заміна гравця (Substitution of a player) – спосіб управління діяльністю змагань у хокейній команді. У хокеї на траві кількість замін не обмежена

44. Захист (Protection) – дії гравця, групи гравців або команди, що мають на меті відбити атаку суперника і не дати йому досягти результату.

45. Захисник (Defender) – гравець команди, що спеціалізується переважно на захисних діях з оборони своїх воріт. У хокеї на траві в залежності від тактичної системи можуть бути: *крайній захисник* (гравець команди, що діє переважно на флангах оборони своїх воріт); *передній захисник* (гравець команди, що діє дещо попереду оборонної лінії своєї команди); *центральний захисник* (гравець команди, який діє переважно у центральній зоні оборони своїх воріт).

46. Зупинка м'яча (Stopping the ball) – технічний прийом у хокеї на траві, що полягає в перериванні м'яча, що летить, що котиться, ковзає постановкою лівої частини ключки.

47. Ігрове поле (Field of play, Pitch) – поле для проведення гри має розміри 91,4x55 м, має штучне покриття

48. Індивідуальні дії (Individual actions) – самостійні дії хокеїста, які здійснюються у тій чи іншій ігровій ситуації без участі партнерів по команді.

49. Інсайд (Inside) – центральний півзахисник, який грає під нападником.

50. Кидок (Flick) – технічний прийом, який використовується для закидання м'яча у ворота. У хокеї на траві найчастіше кидок використовується при розіграші штрафного кутового удару та при виконанні штрафних кидків.

51. Ключка (Stick) – інвентар для гри. Дерев'яна або пластикова палиця з вигнутим знизу гаком, обов'язково плоским з лівого боку, права сторона ключки – кругла. Максимальна довжина гака не повинна

перевищувати 10,2 см (4 дюйми) від нижньої точки плоскої поверхні. Загальна вага ключки не більше 737 г (26 унцій). Довжина ключки не обмежується, але зазвичай вона становить 85-90 см.

52. Коло удару (Circle or D) – частина поля для гри у хокей на траві, з якого дозволяється кидок (удар) по воротах суперників. Це коло утворене двома радіусами по 14,63 м, проведеними від внутрішніх передніх кутів стійок воріт, і прямої лінією, що з'єднує ці радіуси, паралельної лінії воріт (14,63 м від неї).

53. Комбінація (Combination) – узгоджена взаємодія гравців при досягненні мети ігрової ситуації.

54. Контратака (Counterattack) – швидка атака у хокеї на траві, що проводиться у відповідь на атакуючі дії суперника.

55. Лідер (Leader) – хокеїст, який задає тон у грі. Лідером також називається команда, яка очолює турнірну таблицю.

56. Маневрування гравців (Player maneuvering) – постійне переміщення гравців (особливо на чужій половині поля), щоб отримати м'яч або створити сприятливі умови для партнерів по команді.

57. «Мертвий м'яч» (Dead ball) – ситуація, коли воротареві вдалося відбити кидок, що не береться, або удар по воротах.

58. М'яч (Ball) – інвентар для гри. М'яч із серцевиною з пробки, обплетений білою шкірою. Округлість м'яча від 22,4 до 23,5 см, вага від 156 до 163 грам.

59. Напад (Attack) – активні дії команди для досягнення результату.

60. Нападник (Forward) – хокеїст у команді, що спеціалізується на атакуючих діях. При тактичній схемі 1-4-3-3 розрізняють лівого, центрального та правого нападаючих. За інших (сучасних) тактичних систем немає чіткого розподілу серед нападників.

61. Несподіваний удар (Unexpected hit) – удар по воротах, який став несподіваним для захисників та воротаря суперника.

62. Несподіваний хід (Unsatisfactory move) – непередбачуваний для команди тактичний хід будь-кого з хокеїстів, що може призвести як до успіху, так і до помилки в певній ігровій ситуації.

63. Обведення (Dribble) – комплекс технічних прийомів, який передбачає поєднання різних способів ведення м'яча та фінтів, спрямоване на обігравання суперників.

64. Опіка гравця (Take a player) – постійний «щільний» контроль за гравцем команди суперника.

65. Передача (Passing) – один із основних техніко-тактичних прийомів, який полягає у напрямку гравцем партнеру м'яча з метою його контролю або розгортання атакуючих взаємодій.

66. Перехоплення (Interception) – ефективний прийом у фазі відбору м'яча, що полягає у перериванні руху польоту м'яча та оволодіння ним під час передачі від одного суперника до іншого.

67. Півзахисник (Half-back) – спортсмен у хокеї на траві, який бере безпосередню участь, як в захисних, так і в атакуючих діях між лініями захисту та нападу. Розрізняють три позиції півзахисників: центральний опорний, крайній та центральний інсайд.

68. Підстраховка (Insurance, Safety net) – групова взаємодія при відборі м'яча, яка полягає в тому, що гравець, що страхує, зміщується у бік можливого проходу нападника, що опікується партнером.

69. «Повтор» (Re-taken) – повтор штрафного кутового, пенальті тощо.

70. Подача (Injector) – перша передача м'яча під час розіграшу штрафного кутового удару.

71. Польовий гравець (Field player) – у хокеї на траві до польових гравців відносяться всі гравці, крім воротаря.

72. Пресинг (Pressing) – система найактивнішого захисту у хокеї на траві, пов'язана із щільною опікою суперників у фазі відбору м'яча.

73. Прострільний удар (A shot) – силова передача м'яча з флангу вздовж лінії воріт суперника.

74. Система гри (Game system) – певна організація дій у хокеї на траві: гравців (по амплу), ланок та всієї команди загалом. На сучасному етапі в хокеї на траві застосовуються такі системи гри: 1-4-4-2; 1-4-3-3; 1-3-4-3; 1-4-5-1; 1-5-3-2.

75. Спорядження (Equipment) – спеціальне спорядження для гри, в хокеї на траві спорядження воротаря та польового гравця має суттєві відмінності.

76. Стандартне положення (Standard position) – до стандартних положень у хокеї на траві відносяться ігрові ситуації, які поновлюються введенням м'яча після зупинки гри – вільний, кутовий удар, штрафний кутовий удар, введення м'яча від воріт, введення м'яча через бічні лінії.

77. Суддя (Umpire) – суддя в полі, який безпосередньо бере участь у процесі гри та приймає рішення відповідно до встановлених правил.

78. Суддівська бригада (Umpires) – два судді, які обслуговують гру в полі, третій знаходиться в резерві (запасний).

79. Суддівські навички (Umpiring skills) – спеціальні знання й уміння, необхідні для якісного суддівства гри.

80. Технічні особи (Judge official) – судді, які займаються технічним обслуговуванням змагань (наприклад, секретар гри)

81. Удар по м'ячу (Hitting the ball) – технічний прийом у хокеї на траві, використовується як з метою удару по воротах, так і передачі м'яча.

82. Фаза володіння м'ячем (Controll the ball) – стадія гри, коли команда здійснює контроль над м'ячем.

83. Фаза відбору м'яча (Ball selection phase) – стадія гри, коли команда здійснює контроль над м'ячем.

84. Фінт (Feint) – техніко-тактичний елемент, який має на меті відвернути увагу, обдурити суперника за допомогою хибного руху або імітації руху перед дійсно задуманим технічним прийомом.

85. Хват ключки (Grip the stick) – спосіб тримання ключки. У хокеї на траві розрізняють звичайний хват (дві руки тримають ключку за вершину рукоятки) і короткий хват (дві руки тримають ключку трохи вище за середину рукоятки).

86. Хокей на траві (Field hockey) – командна спортивна гра з м'ячем та ключками на спеціальному (синтетичному) покритті 55x91,4 м із воротами 3,66x2,14 м, командами по 11 гравців на полі. Мета гри – забити (закинути) м'яч ключкою у ворота суперників з кола удару.

87. Штрафний кидок (Penalty stroke (PS)) – призначається за грубі порушення в колі удару D та умисні порушення правил, що перешкоджають взяттю воріт (голу). Виконується з відстані 6,47 м.

88. Штрафний кутовий (Penalty corner (PC)) – призначається за незначні порушення в колі D або за грубі порушення в чверть зоні 22,9 м за колом удару.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Гандбол. Міжнародні правила гри / Переклад Валентин Вакула. К., 2022. 88 с.
2. Костюкевич В.М. Моделирование соревновательной деятельности в хоккее на траве. К.: Освіта України, 2010. С. 21-31
3. Мітова О., Онищенко В., Мунтян О., Чередніченко О., Черепанов Є. Тлумачний словник сучасних баскетбольних термінів. Дніпро: Видавництво ТОВ підприємство «Дріант», 2022. 58 с.
4. Момот О. О., Шаповал Є. Ю., Зайцева Ю. В., Новік С. М.. Словник термінів та понять зі спортивних дисциплін: навч.-метод. посіб. Полтава, 2019. 148 с.
5. Офіційні правила волейболу 2021-2024. 91 с.
6. Official Basketball Rules. As approved by FIBA Central Board, 2023. 105 p.
7. Official 3x3 Basketball Rules. As approved by FIBA Central Board, 2021. 72 p.
8. Правила гри 2021/22. Міжнародна Рада футбольних асоціацій. Українська футбольна асоціація. 115 с.
9. Футзал. Правила гри 2021/22. Міжнародна Рада футбольних асоціацій. Українська футбольна асоціація. 154 с.

Термінологічний словник зі спортивних ігор

Укладачі: **Вознюк Тетяна Володимирівна** – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, тренер з баскетболу
Свірщук Наталія Сергіївна – кандидат педагогічних наук, доцент, тренер з гандболу
Войтенко Сергій Михайлович – кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, тренер з футболу
Перепелиця Максим Олександрович - кандидат наук з фізичного виховання та спорту, майстер спорту України, суддя міжнародної категорії з хокею на траві
Поліщук Володимир Миколайович– майстер спорту України, старший викладач, тренер з волейболу

Підписано до друку __.__.2024
Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Друк. арк. 7,88. Умов. друк. арк. 7,33. Обл.-вид. арк. 5,35
Наклад 100 прим. Зам. №2105/1.

Віддруковано з оригіналів замовника.
ФОП Корзун Д.Ю.
Свідоцтво про державну реєстрацію фізичної особи-підприємця
Серія В02 № 818191 від 31.07.2002 р.

Видавець ТОВ «ТВОРИ».
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
До Державного реєстру видавців, виготовлювачів і розповсюджувачів
видавничої продукції серія ДК № 6188 від 18.05.2018 р.
21034, м. Вінниця, Немирівське шосе, 62а.
Тел.: 0 (800) 33-00-90, (096) 97-30-934, (093) 89-13-852, (098) 46-98-043.
e-mail: info@tvoru.com.ua
<http://www.tvoru.com.ua>